

TÜRKİYE’DE VE TÜRK CUMHURİYETLERİNDE URDU DİLİ EĞİTİMİ

Mustafa Sarper ALAP*

ÖZET

Urdu dili bilindiği gibi Pakistan’ın resmi dilidir ve birçok ülkede çok sayıda insan tarafından konuşulmaktadır. Urdu dili eğitimi ülkemizde üç üniversitede verilmektedir. Ankara üniversitesi, İstanbul Üniversitesi ve Konya Selçuk Üniversitesi, Urdu dili eğitimi veren üniversitelerdir. İçinde bulunduğumuz 2013 yılında faal olarak İstanbul üniversitesi Edebiyat Fakültesi Doğu Dilleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı Urdu Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı Prof. Dr. Halil Toker bölüm başkanlığında Lisans, Yüksek lisans ve Doktora eğitimi vermektedir. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Doğu Dilleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı Urdu Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı, Prof. Dr. Asuman Belen Özcan bölüm başkanlığında faal olarak lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimi vermektedir. Konya Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Doğu Dilleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı Urdu Dili ve Edebiyatı bölümü Doç. Dr. Nuriye Bilik bölüm başkanlığında çalışmalarını sürdürmektedir. Konya Selçuk Üniversitesi Urdu Dili ve Edebiyatı bölümü Şu an bünyesinde çok başarılı akademisyenleri barındıran Selçuk Üniversitesi Urdu dili ve edebiyatı bölümü ülkemize diğer üniversiteler gibi çok faydalı bilim insanları yetiştirmişlerdir.

Ülkemizde öğretilen Urdu dili, Türk Cumhuriyetlerinde Azerbaycan’da, Kırgızistan’da, Özbekistan’da ve Tacikistan’da kısıtlı imkânlarla Urdu dili eğitimi verilmektedir. Kaynak eksikliği, akademisyen eksikliği vs. Bu ülkelerde verilen Urdu dili çalışmalarını yaptığımız çeşitli araştırmalarda aktarmaya çalışacağız ve Türkiye ile Türk Cumhuriyetleri arasında bir karşılaştırma yapacağız.

Anahtar Kelimeler: Urdu - Türkiye - Ankara - İstanbul - Konya – Cumhuriyet

---

* Doktora Öğrencisi, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, E-mail: saralp33@hotmail.com

URDU LANGUAGE STUDIES IN TURKEY AND TURKISH REPUBLIC NATIONS

ABSTRACT

Urdu is the official language of Pakistan as it is known, and is spoken by many people in many countries. Urdu language training is given in three universities in our country. Ankara University, Istanbul University, Konya Selcuk University, these universities providing education in Urdu language. In 2013, Department of Istanbul University Department of Urdu Chairman Professor Dr. Halil Toker section headed Bachelor, Master and PhD training actively. Ankara DTCF, Department of Oriental Languages and Literatures of Urdu Language and Literature, Professor Dr. Celal Soydan headed by actively bachelor’s, master’s and doctoral training. Selcuk University, Department of Urdu section headed Assoc. Dr. Nuriye Bilik, Urdu Department due to lack of teaching staff actively bachelor’s, master’s and doctoral education cannot give. Until 2006 Associate Professor Dr. Bilik section headed Urdu department led a very successful at Selcuk University, master’s degree and bachelor’s degree studies have made a very important state departments of friends who work at the moment.

While given Urdu studies in our country, the Turkish Republics Azerbaijan, Kyrgyzstan, Uzbekistan and Tajikistan, Urdu language training opportunities are limited. Lack of resources, lack of academician etc. In these countries, the work of the Urdu language, we do try to convey various studies and do a comparison between Turkey and the Turkic Republics.

Keywords: *Urdu - Turkey - Ankara - Istanbul - Konya – Republics*

Giriş

Urdu dili Pakistan'ın resmi dilidir. Urdu dili Hint Yarımadasının en eski dillerinden olan Prakrit ve Sanskrit ile karışımından oluşmuştur. Hint Yarımadasında Urduca ile birlikte birçok dil konuşulmaktadır. Urdu dilinin ilk anlamı Ordu olarak askerlerin kendi aralarında dil olduğu ifade edilmektedir. Cengiz Han zamanında onun ordularına “Urdu-e Mualla” ismi verilmiştir. Bu dilin ordunun konuştuğu dil olmasında burada Türk ve İran askerlerinin alışveriş yaparlarken ve arada konuşurlarken başladığı görülmektedir. Gazneli Mahmut zamanında Urduca daha da gelişen bir dil olmuştur. Zaman geçtikçe Urdu dilinde eserler oluşturulmaya başlanmıştır. Zamanla gelişen olaylarla birlikte yani Aligarh Hareketinin etkisiyle yeni edebi ürünler çıkarılmıştır. Urdu dili ile manzum ve mensur yazan yazar ve şairler artmıştır. Bir ara alfabesi konusunda bir tartışma yaşanmıştır ama Urduca alfabesi için Arap alfabesini kullanılması güvence altına alınmıştır.

Urdu dili birçok ülkede çok sayıda insan tarafından konuşulmaktadır. Urduca, dünyada 200 milyon kişi tarafından konuşulmaktadır. Pakistan'ın resmî dili olmasının yanında, Hindistan'ın 22 resmî dilinden biridir. Hintçe ile aynı olmasına rağmen Arap alfabesi ile yazılır. Urduca orijinal bir dil değildir; Türkçe, Moğolca, Farsça, Sanskritçe, Arapça, Hintçe karışımı bir dildir. Gazneli Mahmut'un Hindistan alt kıtasını fethiyle, buraya gelen Türk askerlerinin bölge halkıyla kaynaşması sonucu gelişmiş ve pek çok Türkçe kelime de Urducaya geçmiştir. Çok basit bir dil bilgisi yapısı olmasına rağmen harf birleşimleri yana doğru olduğu gibi aşağı doğru uzaması Urduca'nın zor öğrenilir bir dil olmasında büyük bir etkendir. İslam dünyasının önemli tasavvuf klasikleri bu dilde yazılmıştır. Daha çok dini ve edebi ürünleri mevcuttur.¹

Urdu Dili alfabesi Arap alfabesidir ama içerisinde Urduca'ya has alfabe özellikleri yer almaktadır. Urduca'nın bir benzeri olan ama Devanagari alfabesi ile yazılan ve içerisinde Sanskrit alfabe özelliklerini barındıran dil ise Hintçedir. Şu bir gerçektir ki, Urdu dilini bilen bir kişinin Hintçeyi de bilmesi kaçınılmazdır, ama bunun içinde Hintçedeki bazı sözcük özellikleri de bilinmelidir. Aynı şekilde Hintçe bilen bir kişinin Urdu dilini de bilmesi kaçınılmazdır. Yani şunu diyebiliriz ki bu dillerden birisini öğrenen kişi, diğer bir dili de rahatça öğrenebilmektedir.

Urdu dili eğitimine ülkemiz çok önem vermiştir. Ülkemizde Urdu dili üç üniversitede okutulmaktadır. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi başta olmak üzere, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi ve Konya Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde Urdu dili eğitimleri verilmektedir.

---

1 <http://tr.wikipedia.org/wiki/Urduca>

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Urdu Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı ve Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Urdu Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı lisans, yüksek lisans ve doktora dersleri vermektedir. Bu yıl Yüksek lisans ve Doktora eğitimi için kontenjan veren sadece İstanbul Üniversitesi’dir. Çok iyi bir akademisyen kadrosuna sahip olan ancak bazı bürokratik prosedürlere takılan Konya Selçuk Üniversitesi Urdu dili ve edebiyatı bölümünün de önümüzdeki senelerde derslere başlayacak olması beklenmektedir.

Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Urdu Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı Bölümü, Prof. Dr. Asuman Belen Özcan başkanlığında çalışmalarını sürdürmektedir. Bölümde yer alan öğretim üyeleri Pakistan’da eğitim görmüşler ve orada belli başlı akademik çalışmalar yapmışlar ve deneyimlerini öğrencilerine aktarmışlardır. Bu dönem içerisinde de Pakistan doğumlu olup Türkiye’yi çok seven ve Türk vatandaşı olan Değerli akademisyen Prof. Dr. Ahmet Bahtiyar Eşref, yıllar sonra tekrar bölüme dönmüş ve bölümde tekrar ders vermeye başlamıştır.

Ankara Üniversitesi’nde bu tür çalışmaların yanında Urdu dili bölümüne emeği çok geçen Yrd. Doç. Dr. Gülseren Halıcı ve nice öğrenciler yetiştiren Dr. Furkan Hamit, Urdu dili bölümünde görevi başındayken vefat eden eski bölüm başkanı Yrd. Doç. Dr. Selma Benli; bölümde ilk Urduca – Türkçe Sözcük çalışmalarını başlatan ama şanssız bir şekilde projesini tamamlayamayan değerli akademisyen Yrd. Doç. Dr. Şevket Bulu’ya Ankara Üniversitesi öğrencileri, mezunları ve akademisyenleri çok şey borçludurlar.

Bölüme bir çok mezun kazandıran ve uzaklardan gelen Prof. Dr. Anwar Ahmad ve Prof. Dr. Saaded Saed, Urdu dilinin Türkiye’de öğrenilmesi için çaba sarf etmişlerdir ve güler yüzlülükleri ile her zaman öğrencilerine yardımcı olmuşlardır.

Türkiye’de Urdu dilini öğreten bir diğer üniversite ise İstanbul Üniversitesi’dir. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Doğu Dilleri ve Edebiyatları Urdu dili ve edebiyatı bölümü, Prof. Dr. Halil Toker başkanlığında çalışmalarını sürdürmektedir.

İstanbul Üniversitesi Urdu Dili ve Edebiyatı bölümünde faal olarak lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimleri verilmektedir. Bölümde iki Profesör, iki yardımcı doçent, bir okutman ve bir araştırma görevlisi çalışmaktadır. Bölüm başkanı Prof. Dr. Halil Toker’in Türkiye ve Pakistan’da yayımlanmış birçok kitap ve makaleleri bulunmaktadır. Aynı zamanda Prof. Dr. Toker, Pakistan’daki Uluslararası hakemli dergilerin editörlüğünü de yapmaktadır.

Urdu dili ve edebiyatı Anabilim Dalı’nın bir diğer öğretim üyesi Prof. Dr. Durmuş

Bulgur, şu sıralar Pakistan'dadır ve Pencap Üniversitesinde Rumi kürsüsünün başkanlığını yapmaktadır.² Prof. Dr. Durmuş Bulgur' da Pakistan ve Türkiye'de birçok makale ve kitap yayımlamıştır ve Pakistan'daki Uluslararası hakemli dergilerin editörlüğünü de yapmaktadır.

Bunun yanında Anabilim dalında iki yardımcı doçent, bir okutman ve bir araştırma görevlisi görev yapmaktadır.

Urdu dili çalışmalarını sürdüren diğer bir üniversitemiz ise Konya Selçuk Üniversitesi'dir. Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Doğu Dilleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı Urdu Dili ve Edebiyatı bölümü Doç. Dr. Nuriye Bilik bölüm başkanlığında çalışmalarını sürdürmektedir.

Konya Selçuk Üniversitesi Urdu Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı, çok başarılı lisans, yüksek lisans çalışmaları yapmışlar ve lisans mezunu olan arkadaşlar şu anda devletin çok önemli birimlerinde çalışmaktadırlar. Şu an bünyesinde çok başarılı akademisyenleri barındıran Selçuk Üniversitesi Urdu dili ve edebiyatı bölümünün lisans, yüksek lisans ve doktora derslerini başarıyla verebilecekleri mutlaklıdır.

Urdu dili bölümünden mezun olan ve yüksek lisans tecrübesi olan ve doktora eğitimlerine başlayan uzmanlar değerlendirilse, bölümün ismi internet sitelerinde yazan ama bölüm açamayan Kayseri Erciyes Üniversitesi ve Sivas Cumhuriyet Üniversitesi'nde bölümlerde Urdu dili mezunları Doğu Dilleri Edebiyatları içerisinde yer alan bölümlerde istihdam ettirilebilir.

Türkiye'de Urdu dili alanında pek çok kitap yayımlanmıştır. Hale hazırda çoğu akademisyenler tarafından hazırlanan iki adet Urdu - Türkçe / Türkçe – Urdu sözlük piyasadadır. Bunun yanında iki adet Urduca gramer kitabı, bir adet yazım kuralları kitabı, bir adet konuşma kılavuzu kitabı, bir adet Urduca el kitabı, çok sayıda öykü, nesir ve edebiyat kitapları piyasadadır.

Ülkemizde üç şehrimizdeki üniversitelerde Urdu dili eğitimi verilirken, Türk Cumhuriyetlerinden Azerbaycan'da ve Özbekistan'da acı bir şekilde eğitim verilirken, Tacikistan'da kısmen ve Kırgızistan'da eskiden sınırlı imkânlarda Urdu dili eğitimi verilirken şu yıllarda Urdu diline önem verilmemektedir. Bu konulardaki yapılan çalışmaları şu şekilde ifade etmek istedik.

---

2 <http://faculty.durmus-bulgur1.pu.edu.pk/>

Azerbaycan’da Urduca Öğretimi

Azerbaycan Bakü Devlet Üniversitesi’nde Urduca Eğitimi

Azerbaycan’da ilk kez Urdu dili fakültesi 2001 yılında Bakü Devlet Üniversitesi’nde açılmıştır. Fakültenin ilk öğretmeni Terana Ceferova’dır. Ceferova, Taşkent’te Hint dilinden mezun oldu. Fakülteden mezun olan çok değerli akademisyenler vardır. Akademisyenlerin bir kısmı dil ve gramer yapılarını anlatırken, diğer akademisyenler ise Urdu edebiyatı anlatmaktadırlar. Urdu dili öğretenler: Amaliya Paşayeva ve Eldost İbrahimov’dur. Urdu edebiyatını ise Aygün Aslanova öğretmektedir. Şimdiye kadar Urdu dilinden mezun olan öğrenci sayısı 104’tür.

Urdu dili eğitiminde Azerbaycan’da genellikle Rusça yazılmış olan Urdu dili kitapları materyal olarak kullanılmışlardır. Bu materyallerden en önemli olanı A. Davidova tarafından hazırlanmış olan “Практический учебник языка урду: Практический Учебник Yazıka Urdu” kitabıdır.³

Azerbaycan’da Azerice olarak yazılan ve yayımlanan ilk Urdu dili gramer kitabı, doktora öğrencisi Anar Kerimov tarafından hazırlanmıştır. Kitabın asıl ismi Urdu Dilbilgisi’dir ve 2010 yılında yayımlanmıştır. Materyal sıkıntısı çeken öğrenciler için bu kitaplar çok verimli olmuştur. Hale hazırda Urdu dilinin öğrenen öğrencilerin ellerinde Urdu dilinde yazılan ve Pakistan’daki kitapçılardan temin edilebilen kitaplar vardır. Derslerde kullanılan Urduca Sözlük ise Rus dilinde yazılmış olan sözlüktür. Bu sözlük kütüphanede saklanır ve piyasada satılmaz. Pakistan’ın Azerbaycan Büyükelçiliği tarafından kütüphaneye birçok kitap, Urduca İngilizce sözlükler, sanat kitapları ve edebiyat alanında çeşitli kitaplar hediye edilmiştir.

Azerbaycan Devlet Üniversitesi Rektörü Abel Maharramov, eğitim alanında Pakistan’la uyum içinde çalışmalarının gelişmesi için çalışmaktadır, Maharramov’a göre iki ülke arasındaki eğitim faaliyetleri hem eğitim hem de iki ülke arasındaki dostluğu daha da pekiştirecektir. Azerbaycan Bakü State Üniversitesi’nde Urdu dili eğitimi devam etmektedir. Üniversite ile elçilik Urdu dilinin gelişmesi için ve öğrencilerin Urdu dilini verimli bir şekilde öğrenmeleri için uyum halinde çalışmaktadırlar. Rektör Abel Maharramov Pakistan büyükelçisi İnyetullah Kakar’la görüşmeler yapmıştır. İki ülke arasındaki eğitim işbirliği memnuniyet vericidir. Urdu dili için çeşitli toplantılar yapılmaktadır ayrıca heyetler arası ziyaretlerde, Elçi İ. Kakar, Bakü Devlet Üniversitesinde Doğu Dilleri Fakültesi’nde eğitim gören Urdu dili öğrencilerine kitaplar ve diğer öğretim metotlarıyla ilgili bir sunum yapmıştır.⁴

3 http://www.biblio-globus.us/description.aspx?product_no=9751556

4 <http://interfax.az/view/529822>

Azerbaycan'da Urduca ile ilgili bu tür çalışmaların yapılması her alanda sevindiricidir. Urdu eğitimi burada gün geçtikçe daha da ilgi görmektedir. Azerbaycan'daki Bakü Devlet Üniversitesi'nde sevindirici olan bir gelişme ise bölüm mezunu bir öğrencinin Azerice gramer kitabı yayımlamasıdır.

Azerbaycan'da Urdu dilinde bu tür gelişmeler yaşanırken Urduca ile ilgili bir diğer önemli gelişme ise 1 Mart tarihinde Bakü'yü ziyaret eden delegasyonun başındaki Pakistan İslam Cumhuriyeti Senato Başkan Yardımcısı Gian Jamali; Bakü Devlet Üniversitesi Rektörü, Milli Meclis Başkan Yardımcısı ve akademisyen Abel Maharramov ile görüşmesinde Pakistan ve Azerbaycan ilişkileri kültürel, ekonomik ve politik açılardan değerlendirilmiştir. Abel Muharramov görüşmede şöyle bir açıklama yapmıştır.

“Cumhuriyetimizin bağımsızlığını kazanmasından sonra Pakistan'la en güçlü bağlardan birinin yaşandığı, Pakistan'ın Azerbaycan'ı tanıyan ilk ülkelerden biri olduğunu ve bu ülkeyle ilişkilerin gün geçtikçe genişlediğini, hızlı ve dinamik bir biçimde geliştiğini söyledi.” [A. Maharramov]

Ülkeler arası eğitim işbirlikleri 2001 yılından bu yana devam etmektedir. Şu an Bakü Devlet üniversitesi urdu Dili ve Edebiyatı bölümünde 32 öğrenci urdu dili eğitimi almaktadır.

Şimdiye kadar 56 lisans öğrencisi ve 4 master öğrencisi Urduca eğitimini tamamlamıştır.

Ülkeler arası işbirliği çalışmalarında Pakistan İslam Cumhuriyeti Senato Başkan Yardımcısı Gian Jamali ise Azerbaycan'ın hızla gelişen bir ülke olduğunu ve dünyanın sayılı ülkelerinden biri olduğunu vurgulayarak petrol kaynaklarının ülke ekonomisine katkıda bulunduğunu söylemiş ve Azerbaycan'ın gelişmesinde ulusal lider Haydar Aliyev'in önemini vurgulamıştır.⁵

Azerbaycan'da ayrıca Pakistan'ın en büyük vatan şairi Allame Muhammed İkbâl için de önemli organizasyonlar düzenlenmektedir.

Özbekistan'da Urduca Eğitimi

Özbekistan'da Urdu dili ve eğitimi gelince akla ilk olarak gelen kişi büyük üstat Prof. Dr. Tash Mirzayev'dir. Mirzayev hayatını Urdu diline adamıştır. O, eğitimini Moskova Üniversitesi'nde tamamlamıştır. 1961 yılında doktora eğitimini tamamlayarak doktora unvanını almıştır. Urdu dilinin gelişmesi için nice yollar kat etmiştir. Taşkent'ten Delhi'ye fazlasıyla yolculuklar yapmıştır.

5 <http://xalqgazeti.com/ru/news/education/6781>

Mirzayev, sık sık Urdu edebiyatı üzerine seminerlere ve konferanslara katılmak için Pakistan ve Hindistan’ı ziyaret ederdi, şimdi ise 75 yaşında ve Taşkent’te Doğu Araştırmaları Devlet Enstitüsü’nde Urduca öğretmektedir.

The Express Tribün Gazetesi Mirzayev ile Urduca eğitimi için bir röportaj yapmıştır, bu röportajda Mirzayev, Pakistan’a olan büyük sevgisini ifade etmiştir.

Urdu dili eğitimi için yaptığı çalışmalardan dolayı, Pakistan hükümeti Mirzayev’i 2011 yılında “Sitara-e İmtiaz”⁶ ile onurlandırmıştır.

Mirzayev, Urdu dili öğrencilerine faydalı olabilmek adına Özbekçe – Urduca bir sözlük hazırlamıştır. Bu sözlük “Urducha-O’zbekcha Lug’at” isimli sözlüktür.⁷

Mirzayev, ayrıca çok sevdiği Pakistanlı şair Faiz’in şiirlerini Özbekçeye çevirmiş, Özbek şair Ali Şir Nevai’nin şiirlerini de Urducaya çevirmiştir.

Mirzayev’in Urdu dili üzerine yapmış olduğu en önemli çalışmalardan birisi de Urdu dilinin iki farklı şekli olan Pakistan Urduçası ve Hindistan Urduçasının arasındaki farkları bulma çalışmasıdır.

Profesör Mirzayev, Urdu dili çalışmalarını verimli bir şekilde öğretirken, ülkede Urdu diline önem verilmemesi konusunda sitemlerde bulunmaktadır. Ülkedeki Urdu dili öğrencilerine Pakistan’dan gelen Urdu dili akademisyenlerinin çok faydalı olacağını düşünen Mirzayev, bu akademisyenlerin gelmemesinin onu üzdüğünü belirtmektedir ve şöyle demektedir.

“Her yerde Pakistanlı profesörler görebilmiştim ama niçin Pakistan’da herhangi bir öğretmenle onurlandırılmadığımızı bilmiyorum.” [T. Mirzayev]

Mirzayev’in bir üzüntüsü ise, Urdu dilini öğrenen öğrencilerinin Pakistan’da eğitim görmeyi ve bu ülkeyi ziyaret etmek istemelerine rağmen önlerine çıkan çeşitli engellerdir. Öğrencilerine bu tür fırsatlar verilmemesi onu derinden hayal kırıklığına uğratmaktadır.

Mirzayev’in en büyük tutkusu Urduca-Rusça sözlük yazmaktır ve bu projesine çoktan başlamıştır.⁸

Özbekistan’da yapılan bir başka Urdu dili faaliyetleri ise ülkede, oryantalistler sayesinde Hint mitolojisinden çeşitli şaheserlerin inceleme çalışmalarıdır. Özel-

6 <http://en.wikipedia.org/wiki/Sitara-i-Imtiaz>

7 [http://www.w.ebdb.net/Details.aspx?id=44501c47-1ee3-4a92-9c7a-d7b1229c8181&r=short&refp=5248&s=Toshmirza+Xolmirzayev+\(Tuzuvchi\)+-+Urducha-o’zbekcha+lug’at](http://www.w.ebdb.net/Details.aspx?id=44501c47-1ee3-4a92-9c7a-d7b1229c8181&r=short&refp=5248&s=Toshmirza+Xolmirzayev+(Tuzuvchi)+-+Urducha-o’zbekcha+lug’at)

8 <http://tribune.com.pk/story/305319/interview-the-urdu-professor-of-uzbekistan/>

likle Upanishad, Mahabharata, Artthishaastra, Kalidas'ın oyunları, Tulsidas'ın Eserleri, Kabirin beyitleridir.

Urdu dili ülkede 2 okul, 3 kolej ve 3 üniversitede zorunlu ders olarak öğretilmektedir.

Özbekistan'da Urdu dili bölümünden mezun olanlar Taşkent Radyo ve Televizyonlarında ve Urdu dili eğitimi veren okullarda çalışma imkanına sahiptirler.

Özbekistan'ın ünlü bilgin ve tercümanlarından olan Rahman Bairdi Muhamadjanov, Özbek halkına Mirza Galib'in önemli eserlerinin tanıtılması için çalışmalar yapmıştır. Diğer bir ünlü kişi olan İlyas Yashmow, 1969 yılında "Mirza Galib" başlıklı bir kitap yayınlamıştır.

Özbekistan'da Allame İkbâl'in eserlerine ilgi büyüktür. Dr. Sadullah Yoldashev, İkbâl'in şiiri üzerine tez çalışması yapmıştır.

Pakistanlı ünlü şair Faiz Ahmed Faiz, Özbeklerce çok sevilmektedir. Özbek şairler, Faiz'in şiirlerinin çeviri çalışmalarını yapmışlardır.

Urdu dili ve edebiyatı çalışmalarının Özbekistan'da çok popüler olması mutluluk vericidir.⁹

Kırgızistan'da Urduca Eğitimi

Kırgızistan'daki üniversitelerinde doğu dillerine olan ilgi bir hayli fazladır, bu üniversitelerde okuyan öğrenciler Arap ve Fars diline heveslidirler. Bu dillerin eğitimleri öğrenciler için çok verimli olmaktadır. Doğu dilleri eğitimi bu fakülterde öğretilmesine karşın üzücü olan konu şu ki, buralarda Urduca ve Hintçe ile ilgili ders yapılmamaktadır.

Ülkede üniversitelerde eğitimin verilmesinin yanı sıra Türkiye'deki TÖMER tarzında eğitim veren çeşitli dil öğretim kurumları da yer almaktadır. Bu kurumlarda İngilizce, Almanca, İspanyolca, Fransızca, Çince, Korece, Japonca, Arapça, İtalyanca ve Türk dilleri öğretilir.

Son zamanlarda birçok yeni okul Farsça ve Arapça dillerinde dersler yapılmaya başlanmıştır.

Ülkede Kırgız dili konuşlan başlıca dildir, bunu Rusça takip eder. En çok tercih edilen dil ise İngilizcedir.

9 <http://mehraab.com/Article.asp?FilePath=Jul2002%5CUrduStudiesinUzbekistan.htm>

Urdu dili eğitimi Kırgızistan’da 2010 yılında bir dil merkezince verilmiştir.¹⁰

Tacikistan’da Urduca

Tacikistan’da Urdu dili eğitimi konusunda çalışmalar yapan ülkelerdendir. Ülkede Duşanbe’de bulunan Pakistan Büyükelçiliği tarafından Urduca kurslar düzenlenmiştir. Bu kursların açılış amacı Urdu dilini öğretmek, Pakistan’ı ve Pakistan halkını - kültürünü tanıtmaktır.

Urduca dersi veren Tacikistan Ulusal Üniversitesi Hulkshar Rakhinar’da öğretim gören 25 öğrenci şu anda Urdu dilini öğreniyorlar. Dersler sınıflarda haftada bir gün bir saat düzenleniyor.

Ayrıca Tacikistan ve Pakistan arasında karşılıklı eğitim işbirlikleri, ülkelere yarar sağlayan ikili bilimsel ve kültürel işbirliğinin geliştirilmesi hakkında konuşmalar yapılmıştır.¹¹

Sonuç olarak Türkiye’de Türk Cumhuriyetleri ülkelerine oranla Urdu diline çok fazla önem verilmektedir. Urdu dili eğitimi, akademisyen sayısı, bölüm mezunu ve yayımlanan eserler bakımından Türk Cumhuriyetleri ile özellikle Azerbaycan ve Özbekistan ile rekabet halindedir. Çalışmaların daha da verimli hale gelebilmesi için Türk Cumhuriyetlerinde Urdu dili çalışmaları biraz daha canlandırılmalıdır. Burada eğer bir istihdam sorunu varsa Türkiye’den yetişmiş uzman Urdu dili akademisyenleri, Urduca Bilim Uzmanları, bu ülkelere gidip orada Urduca eğitim elemanı olarak çalışabilirler. Bunun yanında yeterince lisansüstü eğitim alamayan Türk Cumhuriyetlerindeki öğrenciler de Türkiye’de Urduca lisansüstü eğitim alabilirler. Türkiye’de yüksek lisans ve doktora kontenjanlarında her sene yabancılar için kontenjanlar verilmektedir. Ortaklaşa yapılacak birçok çalışma ile bu dili daha da ilerilere götürebilir ve birçok uzman bu sayede yetişebilir.

Türk Cumhuriyetlerinde verilen eğitimlerin ne şekilde olduğu konusunu, materyal sıkıntısı olmasına rağmen iyi ve kapsamlı bir araştırma yaparak internet yazılarını yorumlayarak ve oralarda eğitim gören öğrencilerin çalışmaları sayesinde ifade etmeye çalıştık.

---

10 https://www.academia.edu/1533390/The_Teaching_of_Urdu_Language_in_Kyrgyzstan_Ammar_Younas

11 <http://khovar.tj/rus/archive/20113-tadzhikskie-shkolniki-izuchayut-urdu.html>

Kaynakça

- Younas, Ammar, The Teaching of Urdu Language in Kyrgyzstan, https://www.academia.edu/1533390/The_Teaching_of_Urdu_Language_in_Kyrgyzstan_Ammar_Younas_, (20.04.2013)
- Mahia, Abdur Rahman, (2002, July) Urdu Studies in Uzbekistan, <http://mehraab.com/Article.asp?FilePath=Jul2002%5CUrduStudiesinUzbekistan.htm>, Volume 2 Issue 7 (15.05.2013)
- Khaliq, Fazal, Interview: The Urdu professor of Uzbekistan, (2011, December 12th), <http://tribune.com.pk/story/305319/interview-the-urdu-professor-of-uzbekistan/>, (18.04.2013)
- Азербайджанские студенты, изучающие урду, будут проходить стажировку в Пакистане, (2012, January 18th), <http://interfax.az/view/529822>, (14.02.2013)
- Бакинский государственный университет расширяет образовательные связи, (2012, March 2nd), <http://xalqgazeti.com/ru/news/education/6781>, (15.02.2013)
- ТАДЖИКСКИЕ ШКОЛЬНИКИ ИЗУЧАЮТ УРДУ, (2012, April 13th), <http://khover.tj/rus/archive/20113-tadzhikskie-shkolniki-izuchayut-urdu.html>, (17.04.2013)
- <http://tr.wikipedia.org/wiki/Urduca> (18.01.2014)
- <http://faculty.durmus-bulgur1.pu.edu.pk/> (02.02.2014)
- <http://en.wikipedia.org/wiki/Sitara-i-Imtiaz> (20.03.2013)
- [http://www.w.ebdb.net/Details.aspx?id=44501c47-1ee3-4a92-9c7a-d7b1229c8181&r=short&refp=5248&s=Toshmirza+Xolmirzayev+\(Tuzuvchi\)+Urducha-o'zbekcha+lug'at](http://www.w.ebdb.net/Details.aspx?id=44501c47-1ee3-4a92-9c7a-d7b1229c8181&r=short&refp=5248&s=Toshmirza+Xolmirzayev+(Tuzuvchi)+Urducha-o'zbekcha+lug'at)
- http://www.biblio-globus.us/description.aspx?product_no=9751556 (E.T. 17.04.2013)